

ABZ

Regeringsbeslut II:2
2015-06-04 M2015/2387/Ee

Miljö- och energidepartementet

Energimarknadsinspektionen
Box 155
631 03 Eskilstuna

Uppdrag att utreda förutsättningarna för ökad efterfrågefleksibilitet i det svenska elsystemet

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Energimarknadsinspektionen att utreda vilka förutsättningar och hinder det finns för olika elkunder att öka den samhällsekonomiska effektiviteten på elmarknaden genom ökad efterfrågefleksibilitet. Arbetet ska omfatta analyser av olika aktörers incitament att öka efterfrågefleksibiliteten både i förhållande till elhandel och till nättariffer. Utifrån dessa analyser ska Energimarknadsinspektionen föreslå åtgärder som kan underlätta och påskynda utvecklingen mot större effektivitet på elmarknaden.

Vidare ska Energimarknadsinspektionen utreda om det finns skäl att ha kvar de förenklade avräkningsbestämmelserna i 18 a § förordningen (1999:716) om mätning, beräkning och rapportering av överförd el eller om även uttagskunder som aktivt valt timmätning ska ha daglig avräkning i enlighet med 8 och 9 §§ samma förordning. Som underlag för sin bedömning ska Energimarknadsinspektionen ta fram en konsekvensanalys.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Miljö- och energidepartementet) senast den 3 oktober 2016. Den del av uppdraget som avser dels behovet av åtgärder inom tariffområdet, dels en översyn av avräkningsbestämmelserna ska redovisas senast den 1 mars 2016. Uppdraget kan enligt särskild överenskommelse mellan företrädare för Regeringskansliet (Miljö- och energidepartementet) och Energimarknadsinspektionen rapporteras vid annan tidpunkt än vad som här angivits.

Bakgrund

Regeringen tillsatte i maj 2012 ett råd, Samordningsrådet för smarta elnät (N 2012:03), som ska bidra till att Sverige kan dra nytta av utvecklingen av smarta elnät, vilket bl.a. omfattar ett högre utnyttjande av informationsteknik som möjliggör nya funktioner för elkunderna. Rådet överlämnade sitt slutbetänkande Planera för effekt! (SOU 2014:84) till regeringen i december 2014, där inriktningen för ett framtida mer flexibelt elsystem i Sverige pekas ut. Slutbetänkandet remissbehandlas för närvarande. Regeringen har även gett Energimarknadsinspektionen i uppdrag att senast till juli 2015 föreslå funktionskrav på elmätare bl.a. med syfte att öka möjligheterna för elkunderna att anpassa sin förbrukning utifrån marknadens prissignaler. Energimarknadsinspektionen redovisade i maj 2015 sitt uppdrag i rapporten Funktionskrav på framtidens elmätare (Ei R2015:09).

Vidare uttalade rådet i sitt betänkande (s. 315–316) att man bör förenkla för kunderna att få tillgång till information i form av minst timdata för att skapa medvetenhet och kunskap om den egna elanvändningen. Enligt rådet kan detta leda till en mer effektiv användning genom att stimulera till efterfrågefleksibilitet baserat på elpris och kapacitetseffektiva elnätstaxor. Samordningsrådet föreslog därför att om en elanvändare begär det ska ett elnätsföretag utan särskild kostnad tillhandahålla information som minst visar elanvändarens förbrukning per timme. Förslaget utgör en förändring av gällande bestämmelser som säger att en kund behöver ha ingått ett elavtal som kräver timmätning för att få timmätning utan någon extra avgift, se 3 kap. 11 § andra stycket ellagen (1997:857).

För de kunder vars timmätning följer av 3 kap. 11 § andra stycket ellagen tillämpas förenklade avräkningsbestämmelser som bl.a. innebär att avräkningen inte sker varje dag, se 18 a § förordningen (1999:716) om mätning, beräkning och rapportering av överförd el. Samordningsrådet för smarta elnät har inte föreslagit några ändringar i denna del av regleringen.

Av betydelse för frågan om efterfrågefleksibilitet är även 3 kap. 16 a § ellagen där det slås fast att ett företag som bedriver nätverksamhet inte får ställa upp tekniska krav eller andra villkor som försvårar tillhandahållandet av tjänster i form av ändrad elförbrukning om inte villkoret är motiverat med hänsyn till en säker, tillförlitlig och effektiv drift av ledningsnätet.

Slutligen har tillsynsmyndigheterna i Europa i sitt strategiarbete för energimarknadens utveckling, Bridge 2025, identifierat förbrukningsfleksibilitet som en huvudfråga att arbeta med fram till 2025 för att nå en väl fungerande energimarknad i Europa. Vidare har EU-kommissionen i

det åtgärds paket för Energiunionen som presenterades den 25 februari 2015 lyft fram efterfrågefleksibilitet som en fråga som bör ingå i den nya marknadsdesign som EU-kommissionen förväntas föreslå för att reformera den europeiska elmarknaden.

Närmare om uppdraget

Den tekniska potentialen för efterfrågefleksibilitet är relativt väl dokumenterad i flera forskningsrapporter. Det är dock bara ett fåtal elkunder i Sverige som har valt timmätning. Ett flertal studier tyder på att möjligheterna att uppnå ökad efterfrågefleksibilitet baserat på dagens pris-signaler från den konkurrensutsatta delen av elmarknaden är små. Undersökningar av kunders krav på betalning för att ändra sitt förbrukningsmönster pekar på högre nivåer än den ekonomiska vinst som finns att hämta på den konkurrensutsatta marknaden idag. Om elnäten kan användas mera effektivt så kan det ge samhällsekonomiska vinster. Vidare finns ett behov av att öka kunskapen om kunders önskemål och beteenden. En ökad förståelse för vad kunderna tycker och tänker om sin egen elanvändning och flexibilitet är central för att nå målet om mer aktiva kunder.

En effektiv och väl fungerande marknad kräver att både köpare och säljare har möjlighet att vara aktiva. I Sverige reagerar kunderna av flera orsaker relativt marginellt på prisförändringar på el, dvs. den kortsiktiga (tim- och dygnsvisa) priskänsligheten på el är låg. Ökade möjligheter för elkunderna att vara aktiva skulle inte bara kunna förbättra elmarknadens funktion utan leda till en mer effektiv prisbildning som även möjliggör minskade kostnader för el.

En ökad efterfrågefleksibilitet leder även till en högre grad av försörjningstrygghet och ett minskat behov av topplastkapacitet. I de diskussioner regeringen haft med marknadens parter avseende den kortsiktiga effektsituationen (dnr M2015/168/Ee) har det efterfrågats ytterligare åtgärder för att stimulera efterfrågefleksibilitet, då produktionskapaciteten är utnyttjad nära sitt momentana maximum vid en effektbristsituation. I detta läge skulle mer flexibla kunder leda till ett minskat totalt effektuttag och därmed till minskad ansträngning på elsystemet. Det är också så att vid effekttoppar får små förändringar i efterfrågan relativt stort resultat på effektbalansen.

En ökad förbrukningsfleksibilitet skulle således bidra till att effektbristsituationer kan undvikas och att ersätta topplastkapacitet, vilket i förlängningen kan innebära minskad användning av produktion med negativ miljöpåverkan.

Efterfrågefleksibilitet skulle också kunna bidra till att minska pristoppar på råkraftmarknaden, något som i sin tur minskar risken för att enskilda producenter under vissa toppplasttimmar kan få en position som skapar möjlighet att utöva marknadsmakt.

Regeringen anser därför att det finns behov av att utreda vilka förutsättningar och hinder det finns för att öka den samhällsekonomiska effektiviteten på elmarknaden genom ökad efterfrågefleksibilitet. En sådan utredning ska omfatta analyser av olika aktörers incitament att stimulera till ökad efterfrågefleksibilitet både i förhållande till elhandel och till nättariffer.

En viktig utgångspunkt för arbetet är att praktiska erfarenheter av kundernas preferenser och kunskap om den marknadsmässiga potentialen för efterfrågefleksibilitet behöver byggas upp redan under de närmaste åren. På så sätt kan dessa erfarenheter komma till nytta när behovet av efterfrågefleksibilitet blir mer uttalat än idag.

Det ingår i utredningen att göra en analys av alternativa möjligheter att stimulera efterfrågefleksibilitet. En viktig del i analysen är hur olika kunder kan anpassa sin efterfrågan utifrån elmarknadens prissignaler. Vidare ska behovet av och nyttan med att ställa tydligare krav på hur nättariffer ska vara utformade för att utveckla elkundernas efterfrågefleksibilitet och därigenom stödja effektivare användning av elnäten ingå i utredningen.

Regeringen ger därför Energimarknadsinspektionen i uppdrag att utreda vilka förutsättningar och hinder som finns för att öka den samhällsekonomiska effektiviteten på elmarknaden genom ökad efterfrågefleksibilitet. Energimarknadsinspektionen ska utifrån ovan nämnda analyser föreslå åtgärder som kan bidra till att påskynda utvecklingen mot en ökad efterfrågefleksibilitet och större effektivitet på elmarknaden. I arbetet ska Energimarknadsinspektionen även utgå från tidigare analysarbete inom området, bl.a. det som genomförts inom ramen för Samordningsrådets för smarta elnäts arbete.

Vidare föreslår Samordningsrådet för smarta elnät i sitt betänkande att om en elanvändare begär det ska ett elhandelsföretag utan särskild kostnad tillhandahålla information som minst visar elanvändarens förbrukning per timme. Detta är en förändring mot dagens reglering där en kund behöver ha ingått ett elavtal som kräver timmätning för att få timmätning utan någon extra avgift. Som framgår ovan så tillämpas även förenklade avräkningsbestämmelser för dessa kunder. Samordningsrådet för smarta elnät har dock inte föreslagit några ändringar i regleringen av avräkningen. Regeringens bedömning är att även en ändring av avräk-

ningsbestämmelserna, så att de sedvanliga avräkningsbestämmelserna tillämpas på dessa kunder, skulle kunna ytterligare stimulera till efterfrågefleksibilitet baserat på elpris och kapacitetseffektiva elnätstariffer, bl.a. genom att flera elhandlare troligtvis aktivt kommer att erbjuda kunder avtal som bygger på ett elpris per timme.

Energimarknadsinspektionen får därför även i uppdrag att utreda om det finns skäl att ha kvar de förenklade avräkningsbestämmelserna i 18 a § förordningen om mätning, beräkning och rapportering av överförd el eller om även uttagskunder som aktivt valt timmätning ska ha daglig avräkning i enlighet med 8 och 9 §§ samma förordning.

På regeringens vägnar

Ibrahim Baylan

Joakim Cejje

Kopia till

Statsrådsberedningen
Justitiedepartementet/KO, L6, SSK och KH OAR
Försvarsdepartementet/MFI 3
Finansdepartementet/BA och OFA UR
Miljö- och energidepartementet/KL
Näringsdepartement/NV KSR och NV J